

Déspotas insensatos,
Forxá, forxáde grillos;
Pode oprimir o ferro,
Un corpo enfraxecido;
Mais as nobres ideas,
E gloriosos instintos...
Esas... non pode, non o
(duro ferro,
Nin a morte, extingulos!
Eduardo PONDAL

A Nosa Terra

PERIODICO GALEGO

¡Barbaros!

Las ideas no se matan!

DOMINGO F.
SARMIENTO

Ano XXVIII

BOS AIRES, SETEMBRO DE 1944

Redacción - Administración: Rúa BELGRANO 2186

Núm. 430

GALEUZCA RECOLLE O SENTIMENTO E ASPIRACIONES DA PATRIA GALEGA

Irmandade Galega de Montevideo, dou a Publicidade os Postulados de Galeuzca

No ano 1932, o día de Galiza, firmouse en Compostela o primeiro pacto de Galeuzca. Era entón un avencellamento de partidos que se propuña traballar pola autonomía dos tres povos.

Na América, contando co afervorado entusiasmo das colectividades d'emigrados, republicáns n-un 90 % e autonomistas na casi totalidade, foi renovado aquel pacto dándolle a amplitude e alcance que deseguida se indican.

Os povos galegos, vasco e catalán únense para defender os seus intereses moraes e materiais e botar as bases d'un Estado federal peninsuar. E con tal fin procurarán:

1º Derrocar o réxime franquista e dar ao Estado hispanol unha estrutura federal republicán basada no moderno concepto das nacionalidades e na realidade peninsuar.

O Estado hispánico debe constituirse por pacto e delegación das catro nazóns —Galiza, Euzcadi, Cataluña e Castela— e prever e propiciar o futuro ingreso n-él de Portugal, co que procurará chegarse, tan logo como as circunstancias o consintan, a mais cumprida solidariedade e estreita colaboración económica, así como a un intenso intercambio cultural, particularmente entre Portugal e Galiza. Vinculación económico-cultural que terá d'estenderse a América, abranguendo por igual aos países de fala castelán que aos de cultura galaico-portuguesa.

2º Outar que sexan garantizados os atributos inherentes a personalidade dos individuos e das nazóns.

3º Consolidar interiormente o Estado e levar a súa categoría e prestixio no eisterior.

4º Levar a cabo un movemento agrario e industrial, e de xusticia distributiva, en concordanza coas características locais, coas ourentacións económicas de posguerra e cos avances sociais que tenden a asegurar un outro nivel de vida.

5º Lograr a protección da familia e dar axeitado desenrolo a cultura.

6º Tornar a demagogía i-asegurar o orde i-a xustiza.

7º Crear un clima de convivencia social que se atope atemperado pola solidariedade i-a tolerancia.

Galeuzca é a unión de galegos, vascos e cataláns. Non é unha unión de partidos, senón de povos

Estensión de Galeuzca. — Galeuzca funciona nos países do Plata, Chile, Brasil, Cuba, México i-Estados Unidos de Norte América.

Posición de Galeuzca. — Galeuzca é a superación do separatismo; Galiza, Euzcadi e Cataluña xúntanse, non para desfacer a Hespaña, non para esnaquizala, senón para unirla interiormente; para dar ao Estado hispanol unha estrutura que deslinde os problemas particulares dos povos dos xerales do Estado, e faga efectiva, armoniosa e froitífera a unión.

Galeuzca senta as bases d'unha renovación total da política hispanola, tanto interior como eisterior.

O centralismo, falto do máis pequeno asiso e teimosamente sostido, ten por derradeiro mantenedor a Franco. A súa hestoría é por demáis desastrosa para que aínda se coide en continuo.

Hespaña sen Portugal será decote un Estado débil. E Portugal non entrará endexamáis a formar parte d'unha Hespaña unitaria.

Está a vista que soio a unha mínima parte dos nosos problemas se pode aplicar unha lei común.

Tratar de roemplazar o réxime de Franco por outro réxime alleo, como é aquel, a realidade dos nosos povos, sería un ausrdo.

Galeuzca ofrece a base dos tres povos máis activos e máis diferenciados —traballados por un vivo afán de superación— fielmente representados por homes consagrados pola súa popularidade, o seu saber, a súa conducta i-o seu prestixio nacional e internacional.

Ningunha soma, ningún desfalecemento, ningún acto d-irresponsabilidade ou inconsecuencia; ningún escoso, ningún afán eixitista, ningunha actitude demagóxica, ningún egoísmo caen sobre das figuras que hoxe ostentan a representación de Galiza, Euzcadi e Cataluña, e encarnan o seu sentir nacional i-autonomista.

Estes tres povos unidos fron-

te ao feito hexemónico de Castela, sostido polo centralismo responsable de tantos desastres, son a única esperanza de salvación e de renovación do Estado hispanol.

O libro de Castelao, "Sempre en Galiza", i-o de Aguirre, "De Guernica a Nova-York", mostran as craras os erros do centralismo e sinalan as indiscutibles probabilidades que o federalismo ofrece para lograr un brillante porvir.

Estas obras de Castelao e do Presidente Aguirre constitúen dous estudos fundamentaes, que recíprocamente se complementan, feitos con criterio axeitivo e visión ampla de estadistas que saben enfocar tanto os problemas particulares das súas respectivas nazóns coma os xeraes do Estado hispanol; e que saben situarse con criterio propio no panorama europeo e universal, sacando do pasado e do presente as ensinanzas que teñen d-axudar a ourentar o porvir.

A verba d'estas dúas figuras preclaras i-exemplares barre con todos os perxuízos e mesquinos conceutos que aos centralistas —naturaes aliados i-afanosos sucesores de Franco, de todos os cores e climas políticos— lles viñan servindo de cortina para acochar a súa nugalla mental, o seu rutinarismo i-a súa conducta agoista.

Xa non poderán mercadexar por máis tempo o tópicos dos localismos, da saudade do pasado, dos afans cativos e do separatismo, para continuaren eles, impasibles diante dos desastres de Hespaña, cantando a sagra unidade da Patria e vivindo coma vermes do seu dor e da súa miseria.

O centralismo i-o unitarismo teñen fracasado definitivamente en Hespaña, e así hai que proclamalo nobre, leal e patrióticamente.

Há que abrir camiño o federalismo, que é hoxe o novo i-o que se axusta a realidade peninsuar. E o vieiro de todas as posibilidades económicas e culturais. E o sistema único que posibilita o ben-estar interior i-o prestixio eisterior.

Os libros de Castelao e de Aguirre deben ser lidos por todos os hespañoes e convertirse na súa biblia, no seu catecismo político.

Os máis afervoados patriotas galegos residentes na América agrúpanse hoxe, sin distincións de partidos, na Irmandade Galega, a que conta con orgaizacions en Montevideo, Bos Aires, A

Plata, Rosario, Córdoba, Mendoza, Chile, Brasil, México, Cuba, Estados Unidos e Porto Rico.

Irmandade Galega edita o periódico A NOSA TERRA e anima todos os actos patrióticos da colectividade. Neste intre prepara un congreso de Irmandades Galegas de Sud-América, o que terá de realizarse en data prósima na cidade de Montevideo.

En Bos Aires, os centros provinciales, Orensano, Pontevedrés e Lucense, a Federación de Sociedades Gallegas e os Centros Gallegos de Buenos Aires i-Avellaneda, encheron o mes de Xullo derradeiro de grandiosos actos en celebración do Día de Galiza, os que crearon un ambiente de galeguidade e constituiron unha mostra de forza e d-entusiasmo chamados a perdurar por moito tempo nos ámbitos do Plata.

Os centros provinciales, animados polo exemplo do Orensano, que foi o guieiro, están desenrolando unha laboura patriótica e cultural que caldaxa de entusiasmo e d-optimismo a toda colectividade galega, i-ainda domina netamente o panorama das actividades de toda a colónia hispanola.

Os catro centros provinciales preparan un plan de laboura conxunta encamiñado ao axeitado desenrolo de todos os valores culturais e a creación d-un ambiente social animado polo espírito da nosa Terra: Un grande centro cultural e recreativo que avencelle entre sí a familia galega e lle permita manter vivos os seus principais atributos e influir eficazmente na formación da sociedade e da cultura arxentinas.

Os catro centros provinciales propónense unirse n-unha soa entidade que aspire a servir d-eispoñente do potencial social i-económico dos seiscentos mil habitantes que integran a fami-

lia galega na cidade de Bos Aires.

No Uruguay siguen o exemplo da Arxentina Casa de Galicia e Irmandade Galega. E a nosa colónia responde eiquí co mesmo fervor patriótico e co mesmo afán autonomista.

En Bos Aires publicanse unhas vinte revistas galegas en forma mais ou menos regular. Todas elas son autonomistas. Tamén se sinalan pola súa predica autonomista, ademáis de A NOSA TERRA e "A Fouce", o semanario "Galicia" e o periódico "Lugo".

Este imponente despertar patriótico e político da colectividade galega, que acugulou a medida deica reboldar nos catro feitos consagratorios: o funeral cívico de Bóveda, estituindo a data do seu sacrificio en Día dos Mártires da Patria Galega; a conmemoración do plebiscito do noso Estatuto; o homaxe a Castelao co gallo de ter publicado o libro "Sempre en Galiza", feito que mereceu ser calificado de novo plebiscito extraterritorial; e a serie de actos grandiosos, extraordinarios con que foi festexado o derradeiro Día de Galiza, fainos comprender i-apreciar o alcance do cambio que se ten operado en Galiza, xa anticipado por informacions e feitos sintomáticos. Esta pleamar da conciencia nacional galega, non pudo terse producido na emigración sin que houbera tido o seu desbordamento previo no colo da Terra.

O noso povo non soio sintoneste intre aquel sacudimento moral que é precursor dos grandes alumeamentos sociais, senón que, cuasi d-unha forma instintiva, por un estado de conciencia concomitante, dispónse a canalizar a corrente dos feitos que s-aveciñan.

Tal é a realidade que estamos vivindo, e da que debemos de tomar a mellor nota para non deixarmos pillar de sorpresa polos prósimos acontecementos. Tan prósimos que xa nos están pisando os calcañares.

Irmandade Galega, Montevideo 27 de Agosto de 1944.

Irmandade Galega de Montevideo

Irmandade Galega de Montevideo acordou, na súa derradeira sesión, que foi realizada o domingo 26 do pasado agosto, convocar as irmandades d'emigrados a un congreso nacional galego, que deberá levarse a cabo o prósimo mes de Novembro na cidade de Montevideo. Tamén resolveu espallar un manifesto por todos os países d-América, e dou a prensa unha nota d-adhesión o programa de Galeuzca. Tanto o comunicado coma o manifesto, aparecen publicados neste número de A NOSA TERRA.

Telegrama de Pi y Suñer a comunidade Catalana

"EVITACION CONFUSIONES ADVIERTOLES BASES ACUERDO PROPUESTAS AGUIRRE JUNIO PRONTO RESOLVEREMOS AQUI. INFORMESE CASTELAO, COMUNIQUE ADHESION HOMENAJE REITERANDO RESUELTA COOPERACION TRIUNFO GALEUZCA. — Batista Ro- ca, Secretario de Relaciones

RA 29/8

O Neno Galego e a Escola Castelan Lendo a

por VAZQUEZ DA XESTA

nosa Prensa

El castellano en la escuela gallega es una valla espiritual entre el alma y el corazón del maestro y el alma y el corazón de los niños y los adultos analfabetos.

ELOY LUIS - ANDRE
(Ensayos, pág. 294)

Os povos somentes se eispresan lexitimamente no idioma criado por eles.

Os homes nados nun país eispresan con lexitimidade a súa dór, a súa ledicia, os seus anceios e as súas inqedanzas, no idioma que eles mesmos criaron. Ese idioma, coma os homes que o construíron é fillo dunha terra, dunha raza e dunha paisaxen que lle deu celme e xeito peculiares, obedecendo a unha necesidade do que sentían fronte ao mundo onde vivían e loitaban.

Nós, galegos, vítimas dun proceso de INCORPORACION a Castela ou castelanización de Galiza, fomos sometidos a unha de tantas maneiras de esterminio, ou millor dito, a maneira máis inxusta de esterminio social da nosa persoalidade: afogamento do poder criativo do noso ritmo de vida, cuio espoñente principal é o idioma.

A INCORPORACION é a política dunha nación que impón e obriga a outra a trocar o seu xeito de vida, de pensamento ceibe, de espresión na súa propia língoa, de liberdade de costumes, de liberdade de vivir dentro dos moldes orixinaes da súa verdadeira cultura, etc., etc. Semellante procedemento é un aldraxe e tras-troca as liberdades e dereitos que a mesma nación dominante di conceder ao individuo da comunidade soxulgada. Non pode haber liberdade individual se a comunidade e os seus atributos esenciaes fican baixo poderes alleos que lle impeden escoller o seu propio destino.

Velaí, pois, o caso de Galiza polo que fai ao seu idioma. A teima do idioma hespañol, dende fai séculos foi i é, cruamente, abafar o idioma galego. Desterrouno das escolas, da igrexa, da vida oficial; creou todo un leixico despeitivo para a nosa língoa que levou polos estrados dos teatros, da novela e do verso. Inventou ao galego de zarzuela e do sainete madrileño i espallouno polo mundo adiante. Ponde queira que cheguemos, os nosos ourvidos ficarán feridos polas verbas despeitivas que nos poñen por debaixo do normal das xentes.

O IDIOMA NATIVO INSTRUMENTO XENUINO DA EDUCACION

Apontábamnos noutro artigo que o neno galego entra a escola castelan coa sospeita de viaxar por un mundo alleo, estrano a súa vida. Así é: éle vai sabedor de atoparse cunha cousa nova e isto ten certo atractivo para unah mentalidade infantil. Mais, ¡Ouh realidade! axiña se troca ese anceio nunha anguria que lle ficará cravada no mesmo cerne da súa alma. Todo cánto ouve i olla na escola non pode asocialo ao seu mundo de representacións tanxibeis. Ele fica nunha mudés forzosa imposta por unha língoa que non entende. O mestre fállalle nun idioma que o miudo non percebe. A escola perdeu para a crianza o atractivo que tivera antes de traspor súa soleira. Xa nunca máis se establecerá unha corrente afeitiva antre a escola i o neno, primeira condición da pedagogía moderna. Este ambiente é xeral e perdurará ao longo da idade escolar. O neno, no decorrer do tempo, chegará a ler, mecánicamente, a língoa imposta. Nun esforzo inxente asemellará, inclusive, a fonética allea; pero endexamáis fará outra cousa que o que fai o papagaio: imitar.

O REAXIR DO NENO DIANTE A ESCOLA CASTELAN

O neno fai o que ve, non o que lle mandan. I ao atoparse diante o mestre que lle obriga cruamente a escoitalo nas súas abstraccións e vocabulario enteiramente alleos ao mundo da crianza, fica atrafallado, senón aparvado, na máis preta das soedades. A súa imaxinación fuxe da escola e non se arreda do fogar paterno. E cando o mestre remata a súa laboura, deixa o neno a escola coa mesma ledicia con que o preso deixa a cadea. Veleiquí a verdadeira espresión da escola castelan en Galiza: é unha auténtica cadae para a nosa xente miuda.

A escola castelan, pois, en Galiza, non é unha institución social, un fogar de cultura e vida espiritoal. A escola castelan no campo galego (Galiza é campo e mar) é unha cousa allea, incomprendible para o neno que non olla na cultura castelan a chave

que lle abra a porta para o seu vivir galego. Non é un taller onde se traballa e se aprende algo, senón unha casa onde se fala dun mundo estrano, dun saber morto nunha língoa eisótica, onde se senten sobrecollidos polo efecto de ter que pensar no idioma propio e traducilo no alleo. I é sabido que o idioma é a lareira espiritoal de total-as manifestacións da alma, o tesouro psíquico da comunidade.

O povo que non fala a súa língoa na escola fica coa alma esmagada, moi por debaixo do analfabeto que aínda non deixou seu ritmo de vida natural. Preferibel é sempre un povo de verdadeiros analfabetos a un povo que nada no complexo de inferioridade pola acción malfadada dos analfabetos ilustrados.

E agora, a esa tristeira paisaxen da escola castelan en Galiza, temos que engadir a acción persoal do mestre cando non é de nacemento galego. Maxinémolo o máis posuído da súa misión e capaz posibel, e tomemos por esceario unha aldea calquera da nosa Terra. Ollaremos axiña que nada xunta ao neno co mestre, e por ende, coa escola. Todo é alleo antre eles. Repéñense agarimosamente. O mestre desfaiense en captalo o meio sen conseguilo, e o neno, máis tenramente sinxelo, sente xenreira pola escola e tenlle medo ao mestre. Cando o mestre, coma ocorre en moitos casos, se mofa do idioma e vocabulario do neno, éste, aldraxado, prefire unha malleira dos pais a ir a escola. Castela, nas súas inmortes estampas do vivir galego, chegou a mesma espiña dorsal do problema escolar en Galiza. Por exemplo, aquela onde nos mostra un mestre andaluz preguntándolle a un neno, "cuánto año tiene", e dispóis de moito cavilar, o neno miudo, respondeulle: "año non lle temos ningún, temos unha ouvella". Ou esta outra, onde o neno chorando reprica a seu pai decíndolle: "non vou, non vou. O mestre báteme i a escola cheira que fede".

O descoñecimento do dereito ancestral que ten o galego de vivir na súa terra tal como é: como galego, coa súa cultura, súa língoa, seu modo de pensar, suas costumes, etc... Esta negación do Estado hespañol leva aparelado o descoñecimento do dereito a formar parte do mesmo como galego.

E si se nos negan os atributos esenciaes da nosa persoalidade como povo, ¿de qué val o dereito individual (si é que o houbera) nor axeitado ao noso ritmo de vida? Con só pensalo imos cara o asurdo.

O Porco Ten Razón

Un suceso portentoso a relatar oxe vou. ¡Un porco, en trance de morte, reclamando confesión!

"Eu son — di o porco do conto — o meirande pecador que en todos os tempos houbo i haberá na creación: falei aos meus xuramentos cal despreziable traidor; vendín a miña conciencia i a patria ao mellor postor; enchín de mouros a Hespaña, que a cobriron de baldón, xunto con xente estranxeira, que a morte i o deshonor, contra d'un povo indefenso, a sangue e fogo levou; fun o azoute despidado que non tivo compasión i os máis sagros sentimentos con crueldade pisou; fun un cobarde asesino, verdugo sin compasión; fun, en suma, un verdadeiro monstruo d'espanto e de horror. Mais agora, arrependido do mal que fixen estou, e quero, públicamente, pedir a todos perdón; como bó cristián desexo, nesta hora de aflicción, que a conturbada alma miña quede limpa como un sol. Eu non fun soio o culpable, nin tan siquera e o pior; outros houbo que esquecendo a súa sagra misión, atizaron a fogueira que a todos nos chamuscou; e colmándome de halagos, gratos á miña ambición, fun somentes un moneco das súas baixas paixóns. ¡Eu era o porco esperado, o ben vido salvador! Así decían a berros todos por aquel entón. Pero como agora os ventos cambearon, maldito són, i os mesmos que me empurraron até ser un malfeitor,

dín que eu soio teño a culpa do que na Hespaña pasou. ¡Hipócritas! Recoñezo do meu castigo a razón; pero si a mín me condenan, ¿pode haber ausolución para os que en nome de Cristo causaron tanta door? A mín levaránme os demos —xa por descontado o dou—, mais xuro que eles tampouco atoparán salvación, pois antes de que me agarren e de mín fagan rixóns, ¡afundiréi o cortello, morrendo coma Sansón. (!)

VERDUGUILLO.

O periódico "Galicia" publicou un editorial no mes de Xulio encól dun tema político hespañol: Federalismo. O desaxitado autor, veo todo tan sinxelo e simples, que fai como aqueles revolucionarios que coñecen a revolución consiste en repartirse un bifé en anacos iguaes. Tamén pode, ra ocorrer que a doutrina federal do devandito arrinque de Allan Kardec. Isto derradeiro foi posibelmente a fonte inspiradora. Daí que nas súas elucubracións divida a Hespaña en catorce anacos, como si dixéramos, Coscollóns de Arriba e Coscollóns de Abaixo, etc., etc.; e dispóis nos espeta como exemplo "vivant" o federalismo de América e pon sobor da da mesa a lección de armonía federal que se exprime, ao seu suizo, entre Mendoza y San Juan.

Asegún os nosos informes, o autor do nomeado editorial naseu en Galiza e, polo tanto, ten a obriga de coñecer a clas de federalismo que se axeste as necesidades espirituales e materias do povo hespañol, e moi en particular, as do povo galego. Todo é costión de adicarse a estudar os problemas en oxetividade.

Para exemplo do que fica dito, transcribimos da revista "Airiños", anacos dun artigo, cuio autor, Gonzalo Sanz, argentino, enfoca o problema do federalismo hespañol dunha maneira realista e irrefugabel. Veleiquí:

"En unos casos el federalismo es de carácter racial en otros geográfico, en otros político y en otros histórico. Frecuentemente estos caracteres los encontramos juntos, aunque prevaleciendo unos sobre otros". Mais adiante di o autor: "Veamos en España. El elemento racial es allí de singular notoriedad, y si la historia no hubiera sido capaz de llegar hasta esa época (relativamente cercana) en que nos habla bien claro de esto, bastaría pensar en las diferencias netas de los habitantes de unas y otras regiones, por su lengua, rasgos físicos y por sus manifestaciones espirituales".

Pon termo ao dito artigo o doutor Gonzalo Sanz (h), coas seguintes consideracións encól do movemento de galeguedade: "Con estas consideraciones y tomando al galleguismo en esta acepción particular, como corriente de ideas, estamos en condiciones de afirmar que él constituye un pensamiento serio, reflexivo y perfectamente encuadrado dentro de la lógica histórica del pueblo español que no disminuye su esfuerzo general por el acendrado particularismo que es producto de la tierra, y como la verdad está en la naturaleza de las cosas. El galleguismo, en este aspecto estudiado, es un hecho realmente histórico y no una simple manifestación patológica del organismo social español".

CASA DURAN

SOMBREIROS
CAMISAS
BONETERIA
PANTALOS

30 Gral. BOSCH 30
Avellaneda (Piñeiro)
U. T. 22 - 4405

LEONARDO PEREIRA

Encárguelle o seu traxe

É BÓ KASTRE
I É GALEGO

Sarmiento 1495 1er. piso
U. T. 45-5297 Bs. Aires

AXENCA FERNANDEZ

AXENCIA CENTRAL "DODGE"

AUTOMOVILES
E CAMIONS

660 - MORENO - 680
U. T. 33-6484 y 7444

752 - VICTORIA - 760
U. T. 34 Defensa 7423

O seu TRAXE

O seu SOMBREIRO

A sua CAMISA

A sua ROUPA INTERIOR

MERQUEOS EN:

FEDERICO LACROZE 4086

UNHA CASA

ENTEIRAMENTE GALEGA

CELTA

O Remorso do Mar

I
Morden os cans das ondas nos cantiles,
encirrados, branqueándollos os chavellos;
i-unha ves, i-outra ves, e centos miles,
van arrincando á terra algúns gadellos.

Morden os cans das fousas tras quebrantes,
porque o vento Noroés os acaudela;
mais, con verbas terríbelas, balbordantes,
seu renome de ceibas acoitela:

—¿Qué fixéstedes vós, dos que afondaron.
¡atados pés e mans!, no voso seo?;
¡de aquíes que ¡sin dó! crucificaron
por tello patriotismo máis sereo?!...

Nada ás voces que o crime lles relembra,
os cans enfurecidos fan escoita...
¡Seio sintense as pedras que retembran
i-o balbordo do mar na fera loita!...

II
Cormoráns e gaivotas, dan ós ventos
seus punxentes agoiros na marisma,
relembra do Atlán os sufrimentos
diante ós crimes do Feixe e da Mourisma...

Hai bandadas de corvos e miñatos,
como nunca os houbera, nos pinales;
¡Da traición dos Herodes e Pilatos,
e carniza futura, fan sinales!

Hai un algo que medra polo ambiente.
unha cousa sutil, baruda e forte...
¡aquela que o patriota n-alma sente
e arrinca-la non pode nin a morte!

Unha idea da Patria sagrosanta
que n-alma toma corpo, i-é concencia,
e, cal faro fulxente, se axiganta
esbarando pr-ós lobos a sentencia:

¡Unha man que n-as laxes inscirtura
outro agórico MANE, TECCEL, FARES (1),
e que o mar, ¡Noso Mar!, o desfigura,
pouco a pouco, rompendo a sete mares!...

III
N-abondaban pr-ó mar os feros días
de naufraxos, de mortes e tormentas,
senón que as máis nefandas traidorías
asocial-o quixeron, medoñentas,

c-ó segredo máis duro dos segredos
de unha Noite sin Luz, Amor nin Norte;
¡que ós irmáns-os Cains e Recaredos (2),
con pedras ó pescozo, deron morte!...

Mais non quixo, ¡non quixo!, c-ós algazos,
mesturar os seus fillos máis queridos,
e por elo, chorando, n-os seus brazos,
sobordónos n-as praias e coidos.

Da sentencia pr-ós feros Cristiaxudas (3)
tampouco tén aguante oll-as verbas
azanantes, proféticas, sañudas,
que fixeron ás ondas máis acerbas.

¡Non quere t-la culpa dos ultraxes
de afondaren patriotas no seu fondo!;
¡¡Por elo, co-as gadoupas, contr-ás laxes,
martela noite e día con estrondo!!...

Antón Zapata García

- (1) Verbas que, unha man de fogo, escribiu na parede do salón onde estaba facendo unha orxía Baltasar, derradeiro rei de Babilonia.
- (2) Recaredo, irmán de San Hermenexildo, contra quen induxo ó seu pai Leovixildo — arriáns antramos — pra que o aseñara, c-ó degaro de herdalo. Tanto Leovixildo coma Recaredo — conversos logo ó cristianismo — foron dous tiráns da terra galega, coma reis que foron dos godos e suovos, singularesmente o primeiro. ¡As feras seguen reproducíndose!
- (3) Cristián traidor, mistura de Cristo e de Xudas: monstro teratolóxico espiritual.

Necesidade

Improrrogabel

Imponse a improrrogabel necesidade de establecer un orgao plurinacional que incorpore a Castela ao movemento dos países vasco, catalán e galego e que recabe a máis axiña i eficaz estruturación do Estado hespañol, de acordo coas realidades dunha auténtica Hespaña.

Homaxe a Prieto Marcos

O sábado día 2 do corrente mes, tivo lugar a cea que un grupo de amigos e admiradores do fino poeta galego Manuel Prieto Marcos, lle ofreceron co gallo da publicación do seu formoso libro VERSOS EN GAMA DE GAITA, que tanto eisito de crítica e de público outivo entre nós. Realizouse no salón do Centro Orensano e a éle asisteeo o máis abultado da nosa colectividade; sentándose a mesa co homaxeado, entre outras coñecidas persoas, Castela, Alonso Ríos, Manol Puenté, Elpidio Villaverde, Zapata García, Domingo Maza Lois Seoane, etc., etc.

Ao final, faláron Zapata García, ofrecendo a demostración, Alonso Ríos facendo o eloxio do poeta e da súa obra, e rematou o discurso Ricardo Flores, agradecendo o homaxe en nome do festexado, que por unha doenza da gorxa non o puido facer él. Todos colleitaron moitas palmas.

Unha Hespaña Grande

Nós arelamos unha Hespaña grande que respete a liberdade e soberanía de cada povo peninsular. Loitaremos contra o poder hexemónico que intente afogar a nosa personalidade para convertirmos en imitacións alleiras ou remedos da máis tristeira condición.

As grandes festas de Colectividad Vasca PATRIOTISMO, ARTE RELIXIOSIDADE

Así como o mes de Xulio foi un grande mes galego, o de Agosto foi un mes vasco; un mes de afirmación dos seus valores colectivos: Patriotismo, sociabilidade, arte, relixión.

En Bós Aires, Córdoba, A Plata, Gualeguay, Necochea, Rosario, Mendoza, Arrecifes, Roldán, Xunín, etc., etc., a colectividade vasca fixo este ano un verdadeiro alarde da súa unión, do seu bon humore, da súa saúde física e moral, e tamén da súa relixiosidade e do seu patriotismo vasco.

Eiquí na Capital temos de sinalar especialmente o festival folk lórico do Teatro Presidente Alvear, no que se puxot en escea unha obra do Dr. Lasarte, membro de Galeuzca e grande amigo dos galegos, un banquete popular, os actos relixiosos en honor de San Ignacio i as lucidas exhibicións e romerías no Laurak-Bat.

Nos actos do Laurak-Bat faláron o vice-presidente d-esta institución, señor Joaquín Gamboa, o bspo de Viedma. Lo presidente do Centro Navarro. Todos eles se refiriron aos cañiteros do povo vasco, que trataron de emparellar cos máis outos e puros ideais do cristianismo.

Unha fonda impresión de saudade e forza nos deixaron os seus xogos e cantos. La pureza do seu sentimento patriótico e relixioso.

EN VOZ BAIXA I-ENTRE NÓS

(Ven da paxina 5)

afrontar grandes reformas no social e no económico, ten que poñerse a tono co resto do mundo e ten que andar, en pouco tempo, un longo treito xa que, como é sabido, leva un atraso de moitos anos con relación ós outros pobos d-Europa.

Unha república com-á derreadeira, en máns de ateneistas e homes estancados en conceicións tipo século dezanove, evolucionistas a paso de tortuga, rutinarios e pechados a todo novo concepto de goberno, non pode ir adiante. Non conforma a probes nin a ricos, a capitalistas nin a proletarios, a dereitistas nin a esquerdistas. Quén descoñeza, ou inore, a realidade hespañola, quén non se propoña revolucionar totalmente a vida do Estado hespañol, non debe, nin pode consentírselle, poñer as máns nas funcións de goberno.

Fai falla moita visión, i-até un certo mesianismo, que avive as inquedanzas e abra portas e xanelas ós ancéios i-ás esperanzas do povo hespañol; mellor dito, do povo peninsular. Os republicanos hespañoles non poderán facer eso. Pro, a periféria peninsular pode salvar a Hespaña, darlle nova vida facendo d-ela unha federación d-estados (incruso Lusitania) donde cada estado conserve a súa verdadeira personalidade e todas elas fagan a personalidade común dina de respecto i-admiración.

Non hai que facerse moitas ilusións aínda, con respecto á volta da República en Hespaña. O povo hespañol todo (incruídos tamén os falanxistas en gran parte) agarda e desexa que volta a República; mais, os factores eixtraños, as forcias elléas, poden retardala moito. Hespaña é unha nación que ten, sin dúbida, forcia moral, pro, carece de forcia material i-esto é moi importante que se teña en conta nos tempos que corren; tempos en que a forcia material parece sel-o todo.

Nas circunstancias de hoxe o povo hespañol non pode, por sí soio, impoñer a volta da república; precisa axuda e ¡de onde lle pode vir hoxe esa axuda? Non se ve de onde poida chegar. En troques, o franquismo parece estar ben reforzado polo consenso das nacións "aliadas". ¡Quén o houbera sospeitado fai —digamos así— dous anos! Anque nos dóia temos que pensar

que Franco i-o seu réximen aínda están seguros pra un tempo, e poden estalo pra moito, polo menos mentres non fine a guerra e despois, non se acrare un pouco o panorama d-Europa (estou por decir d-Eurasia).

Logo pode soceder que as cousas tomen un novo cariz se, de onde menos o sospeitemos, nos ven un alento. De non ser así, somentes algo emprevisto pode provocar a caída do franquismo e, neste caso, aínda cabe outra hipótesis: ¡non lle terán preparado un sustituto que non sexa o que nosoutros queremos? Londres e Wáshington, se non están contr-á República, non están a favor d-éla. D-acordo ós seus intreses nunca poden estar a favor.

Hai que ter en conta que non é posible fuxir da realidade a que nos dí, tamén, que unha República en Hespaña, ben estruturada, ben endereitada de-c-ó porvir, tampouco non pode confiar nin pode ollar moi ben a certos países (deixémonos de idealismos parvos e pensemos que hai unha realidade xeográfica hespañola) pese a todo carto se dixó, se dice e se dirá en col do que éles representan como eixpresión de democracia e liberdade. Non hai que esquecer a transformación que s-está operando n-éles, que aspiran a constituírse en reitores do mundo; hai que ter en conta o fautor de Portugal e o feito de que este país se chegue a xunguir, en irmandade, a unha federación d-estados ibéricos n-un réximen republicano avanzado.

Eu penso sinceramente que a República en Hespaña aínda se fará agardar un pouco. Desgraciadamente, non depende soio dos hespañoles; depende moito dos alléus e das cousas que aínda teñen que soceder no mundo.

Hai que prepararse a ter paciencia. I-aproveitar o intre, can-do chegue. Que chegará.

Camisería de
mesura fina

PREZOS BÓS

BRIGO

Sáenz Peña 14 - Bós Aires

ONE - ELEVEN

EL GRAN CIGARRILLO

AMERICANO

35 cts.

CASA SIERRA

Grandes Establecimientos Funerarios

Callao 255 — Fco. Lacroze 4168 — Rivadavia 6602
Córdoba 5375

TELEFONOS: (54) Darwin 7000 - 1363 - 9000 y 1020
(38) Mayo 6056 — (63) Volta 7600

Sucursales en V. López, Olivos, Martínez y San Isidro (F.O.C.A.)
(CONCESIONARIOS DO CENTRO GALEGO)

DALTON

(Marca Registrada)

Amplio surtido en
**Camisas, Chapeus
e Garabatas**

Av. SAN MARTIN 2336
U. T. 59-5641 — Bós Aires

Manuel Núñez

CANGALLO 409

CANGALLO 401

RIVADAVIA 2599

CAMBIO Y LOTERIA

LIRICA GALEGA

¡MOE, MUÍNO!

O muíño moe, moe, moe;
o muíño moe, inda que coroe
a artesa a fariña, o piorno o gran;
o muíño moe, porque a fame roe
cando non hai pan.

O muíño canta, canta, canta.
Aquil seu contino batelar espanta;
é como unha vos
que chama no ermo, e que se adianta
a xornada santa,
a toda-as arelas que sentimos nós...
O muíño chora, chora, chora;
pol-a vella, vella, que o neto acocora;
por aquil cruceiro que no adro cai;
por aquil meniño que ficou em bóra

cando no mar fondo s-afundiú a nai.

O muíño fala, fala cando xuntos
homes e mulleres cuntan ises cuntos,
na hora do solpor
de cregos e frades, trasgos e defuntos,
e as mans dos rapaces pratican de amor.

O muíño chora, prega, canta, rí.
Vello toleirón,
ben sabe o que fai, ¡Ben sabe o que dí
na liturxa anerga da súa orazón!

¡Ollóu tantos tempos o vello muíño!
Xa a roda rodaba, cando o pan e o viño

inda n-eran carne, sangue de Xesús;
cando o seu camiño
non-o escomezara o Mártir da Cruz.
¿O muíño é celta? ¿O muíño é grego?...
No outo do castro o primeir labrego
xa ofrendóu a roda a Liun e a Gael;
espallóu a vida pol-o chan galego
e o chan apegado sempre lle foi fel.

¡Moe, canta, crama, muíño! ¡Aturuxa!
A lénda que gardas será a insina bruxa
de un tempo baril.
¡Cando as fouces brilen, cando o pobo
[ruxa
moerás, muíño, xuncal e xentil!...

★ XERARDO ALVAREZ LIMESSES ★

Vai Agonizar o Día

Pol-os mares do infinito
a nao ardente camiña;
deixando detrás o sangue
entramentras que agoiza.

¡Pastores, fuxí do monte,
que vai a morrer o día!

Envolveita pol-as tebras
sai de sócoto da furna
dando sinais da nova
a taciturneca lúa.

¡Préñade a i-alma, recordos
amasados con bagullas!

Oucense fondos salaios
de unhas agoirentas aves
que van dormir, arroladas
pol-o rumor dos pinales.

¡Dende as rexións do misterio
chorade, núbens, chorade!

¡No cadaiteito da noite
xacente a lus dormecida!
a natureza, de loito;
no ceio, velas prendidas...

¡Para rezar pol-o morto,
chamade, campás da ermida!

ALFONSO CASTRO DONO

FOGUETE

Rube o foguete ás outuras
facendo sega de estrelas.
¡Dourado autono de gachos!
¡Colleita das luces secas!

Como pedradas os tira
o labrego fogueteiro,
escachando con estrondo
o vidro do outo ceo.

Beira do río os tellados
empúrranse a coller canas,
e con medo de rapaces
engorripnan as espaldas.

No queipo do val cairan,
xa serodios, os luceiros,
como os acios de albariño
nas vendimas do setembro.

Aló, no lonxe da ría,
o aldeán vento mareiro,
botando esumas de foulas,
arremeda ao fogueteiro.

LOIS AMADO CARBALLO

Fragachan

Altivo e forte castro
da terra mariñán,
onde de Lartovedo
dormido o corpo está;
que falas pol-a noite
n-un estrano falar
que soio os bós e nobres
de cote entenderán.
Queixume vagoroso
de apreixado pinal...
¡Eu ben sei o que dín os teus
[queixumes,
castro de Fragachán!

Cando a casta dos celtas,
os netos de Armentar,
a túa vos escoiten
na dormida serán,
e vendo a terra escrava
deixen o milleiral,
e no cume do castro
se vexa escintilar
a fouce vingadora
xa cansa de segar...
¡Teus queixumes serán ben
[entendidos,
castro de Fragachán!

MANOEL LUGRIS FREIRE.

A VOS DO PASADO

Costante vagan dos nosos celtas,
costante veñen preto de nós,
pálidas sombras tremendo de ira
e dando berros de indignación.
¡Ai, eu as oio! I-en min enceden
puro e fervente da Patria o amor,
e ao vel-a escrava seu triste estado
pártenme as cordas do corazón,
e a todas horas parésme que elas
falando estánnos con rabia e dór:
—¡Ouh, descendentes da nobre raza
que a vós en herdo groria deixóu,
como puxestes o nome craro
que antes levaran vosos abós!
Xa das virtudes hoxe perdestes
santo o recordo co-a tradición,
e non cuidades de probio cheos,
en ocio eterno, do patrio honor.
¿Dos nosos tempos, úlos altares
que a xente nosa reverencióu?
¡Ai, non turbedes o noso acougo;
deixáinos sois co-a nosa dór!
Sóbor das nosas frías e tristes
revoltas cinzas, mísero pó,
¡séculos cántos correrón duros,
e raza cánta se desvanóu!
Que o tempo todo co-a fouce sega,
e todo engole devorador.
Ao tempo dille: Non é verdade;
non pasa o tempo; pasamos nós.
Foi domeada pol-os pais nosos
a fachendía d-un invasor,

e o doce rimo dos nobres bardos
as armas nosas grorificóu.
Despóis a morte, sorrindo alegre,
andóu ás monzas ao rubro sol,
e a nosa xente de envilecida
buscóu un amo, perdido o honor,
e as nosas tumbas profana fero
quen da ascendencia xa renegóu.
¡Ai! Degradados, no vicio envoltos,
os nados vemos sen outro amor.
Non así fumos nós que les demos
exemplos d'inos de admiración,
ousada prole de bós soldados
que manexaban os enxadós,
a ben mandados das nais ás voces
cuidar sabían do tardo boi,
e ao sentiren dos instrumentos
o enardecente guerreiro son,
as armas presto despenduraban
e á loita ían con nobre ardor.
Mais hoxe a Patria, vils descendentes
dos que a vos grande libre pasóu.
a estar deixades escravizada,
sofrindo o peso dos seus grillós.
A nai é vosá. ¿Non lle valedes?
¿Non a librades da humillación?
Indino é o fillo que desleigado
esquece a madre que lle donóu
vida e querencia, tras él deixando
lembranza eterna de maldición.

FLORENCIO VAAMONDE LORES.

¡Galicia! Nai e señora,
sempre garimosa e forte;
preto e lexos; onte, ago-
(ra,
mañán... na vida e na
(morte!
R. CABANILLAS

A nosa terra

BOS AIRES, SETEMBRO DE 1944

PRINCIPIOS DO
GALEGUISMO
1-Galicia, unidade cul-
tural.
2-Galicia, pobo autónomo
3-Galicia, comunidade
cooperativa.
4-Galicia, célula de uni-
versalidades.

ALEXANDRO BOVEDA

MARTIR

MATARONO EN PONTEVEDRA
O DIA 17 DE AGOSTO DE 1936

ALEXANDRO BÓVEDA é o protomártir da nosa liberdade. Morreu por nos redimir. Caíu en chan fecundo, c-un ¡VIVA GALIZA CEIBE! nos beizos. O seu corpo é terra da nosa Terra; o seu espírito é lume perdurable. Mandouno fusilar a mesma intransixencia, a mesma intolerancia, a mesma crueldade que matou a Prisciliano e a Pardo de Cela. E os galegos temos a obriga de grorificar o seu nome e de cumprir a súa manda.

I eres a estrela que brila
I eres o vento que zoa,
Rosalia de Castro

Pr'os mártires coroa,
Castigo pr'os verdugos
Curros Enríquez

Perdurable semente
De vingadores fillos.
Eduardo Pondal

A IRMANDADE GALEGA DE BOS AIRES
ADICALLE ESTA LEMBRANZA NO VIII ANIVERSARIO DA SGA MORTE

HOGAR GALLEGO PARA ANCIANOS

Esta nova institución benéfica ben a encher un vacío na coleiividade galega.

Dende hoxe os vencidos na loita pol-a vida xa non carecerán de fogar, e fogar agarimoso que lles recorde o seu eido natal.

En Domselaar (F.C.S.) foron adequerido trinta hectáreas de terreo con casa e instalacións necesarias para acoller polo menos a cuarenta persoas que percisen a axuda dos corazóns caritativos.

Sí vostede é bó galego, fágase socio desta benfeitora entidade, enviando a súa adhesión e

México 1660

Do libro de Castelao, "Sempre en Galiza"

FRAGMENTOS

Cántalle cantos ousados,
Que esforzado o peito fan.
Cántalle o que xa cantara
O nobre bardo Gundar:
¡A luz virá para a caduca Iberia
Dos fillos de Breogán!
EDUARDO PONDAL.

Comezo a escribir esta terceira parte dispois de comprobar, por inésima vez, a intransixencia hespañola fronte a calquera problema renovador do Estado. A inhumanidade da Hespaña nacionalista, empeñada en afogar o estremecimento dos particularismos hespañoles, non é precisamente o reverso da República que perdemos na guerra civil. E o que máis nos doe é que os compañeiros de desterro siguen soñando coa República do 31, causa indireita da nosa door.

En calquera época de tiranía ou de troque de réxime sempre abundaron os fuxitivos hespañoles. Eles eran acollidos con respecto en calquera país liberal, e a súa vida sublimábase tanto que no retorno aseguraban un prestixio persoal que, ao o mellor, non merecían. Hoxe os fuxitivos contámonos por centos de miles, e cando atopamos asilo compartimos a door do desterro cunha moitidade incalculable de europeos, éstos millor considerados que nós i en competencia con nós para gañaren a subsistencia. Así, a vida dos fuxitivos hespañoles á máis triste e doorosa do que nunca foi para ningún. Somentes en América algúns atopamos traballo remunerado ou a quentura de vellos e xenerosos amigos; pero no mundo que circundaba a Hespaña sóio a fame, a miseria e a morte, recibiron aos nosos fuxitivos. Non é, non, que o mundo actual sexa máis ruín; é que nesta hora do "sálvese quen poida" non hai lecer para tenrura nin para romantecismos. O caso é que todos pensamos retornar en canto poidamos e que a mor parte dos desterrados coida que seremos recibidos con palmas e aclamacións do povo. Eu, polo menos, non-o creo así. Moito máis que nós —os que vivimos en América— está sufrindo a xente de Hespaña, que non ten pan, nin roupa, nin sosego, nin liberdade. Calquera dos que viven en cadea ou dos que agonían perseguidos, teríase por moi feliz o día que poidese traspor a fronteira hespañola. Millóns de hespañoles están sufrindo máis que nós, envexando a cativa sorte dos desterrados. (Non hai peor desterro que aquel que se sofre no propio país). Esta é a crua verdade. E, polo tanto, nós debemos afogar os pensamentos vaidosos i entregarnos a serias cavilacións, porque seremos xugados duramente e teremos que responder do que fixemos e do que non fixemos. Eu non comprendo que os republicáns hespañoles retornen a Hespaña sen levaran consigo o froito maduro do seu ensamen de conciencia e os pláns dunha reconstrución da democracia, capaz de matar todolos futuros kermes do desbaraxuste. A mín poden pedirme contas de todo canto fixen ou deixen de facer, e sempre responderei con humildade, se quén máis pide sofreu máis que eu; pero confío en que ningún me considere mal galego e mal republicán, indíño de retornar a miña Terra. E con esta esperanza quero levar este libro, como prenda das miñas preocupacións e testimoio do meu amor a Galiza.

Os galegos estamos enlazados aos republicáns hespañoles porque con eles sufrimos os rigores da guerra civil e dispois os rigores do exilio, como agora estamos enlazados a todolos demócratas do mundo —incluso aos que nos traicionaron— porque do porvir deles defende o noso propio por-

vir. Pero é que os republicáns hespañoles non se dispoñen a retornaren a Hespaña levando consigo un plán de reorganización política, económica e social, que responda ao sentir dos desterrados. Fuxen de toda discusión útil e proveitosa para entregárense a disputas de índole persoal ou de grupo persoalista. Manifestan que "os problemas vitais de Hespaña teñen de ser planteados en Hespaña, porque é alí onde poden acadar solucións axeitadas mediante a espresión da vontade popular". Esta teoría demagóxica é capaz de leválos á idea de reemplazaren as eleccións por sorteo, e de formaren o futuro Goberno por un turno de rigurosa antigüedad entre certos profesionais... Esa idea de que todo se verá dispois semella un temor á renovación que necesitamos. Non hai maneira de facerlles ver que os refuxiados temos dereito a pollernos de acordo para levarmos a Hespaña un plán ben meditado e capaz de merecer os alaudos do povo. E como eles se privan de toda discusión proveitosa querren que os galegos, os vascos e os cataláns imitemos o seu proceder, por non chamarlle nugalla e inercia. A discusión que máis temen é a que se refire aos feitos diferenciais e á conseguinte estrutura do Estado de mañán. Aplazan esta discusión para cando se vexan en campo propio e asistidos polo ambiente da rexión maoritaria. Non lles convén discutir con nós en campo neutral i espostos a confesaren o seu empedernido centralismo. Resultálles máis cómodo discutir con nós en Madrid e gañarnos unha votación no Parlamento... Galiza, por meiación dos seus emigrados, está agora máis perto dos xerifaltes da República que cando éstos mandaban dende Madrid. Agora é cando poden medir o grado da nosa vontade política, compáranos coa das demais rexións, a través dos emigrados. ¿Por qué non se avenen a discutir agora con nós? ¿Ou é que resulta máis xusto que nós teñamos que ir a Madrid para discutirmos con eles?

Ninguén pode dudar de que a vontade dos cidadáns de Hespaña, en réxime democrático, privara sobor dos acordos que agora tomásemos os refuxiados; pero é que dende os órgaos que utilizan os refuxiados dásele á vontade hespañola unha extensión totalitaria. Chegan a dicir que o problema galego, igual que o vasco e catalán, depende da solución que acorde a maoría dos hespañoles... ¡Estábamos aviados! Non; a vontade dos hespañoles debe consultarse para resolver os problemas xerais de Hespaña; pero, en xusticia, sóio Galiza debe resolver os seus asuntos privados, como é dona de tomar a posición que se lle antoxe fronte á dos demais hespañois. A vontade dos cidadáns debe supevitarse á sabiduría política, pois pode a vontade maoritaria de Hespaña negar a Galiza o self-government, pero esto equivale a trunfar pola violencia, i entón Galiza —que non cree en fórmulas convencionales— ensumiríase nun silencio reconrosu ou adoptara unha acción perturbadora. ¿Convenlle esto a Hespaña? A paz permanente, que todos arelamos, depende d-un troque de concepcións xeraes, capaz de tronzar a inercia pública. A sementeira de ideas uniformistas creou en Hespaña unha opinión maoritaria, que a todas luces resulta perxudicial, e, polo tanto, é necesario confiscar as vellas ideas e adicarnos ao cultivo d-outras mellores. ¿Non se trocaren os sentimentos monárquicos de Hespaña en sentimentos republicáns, gracias á sementeira de novos ideas? ¿Ou é que os republicáns, fillos do liberalismo, non teñen dereito a influiren na opinión pública?